

Stola Prokop odhalila další ukryté prostory

Dva nenápadné malé vrty přivedly horníky k objevu. Prorazili větší otvor a našli dosud neobjevenou dobývku

Reportáž

ANTONÍN HRÍBAL

Stříbro – V dnešní reportáži se Deník vypravil tam, kde je většinu času naprostá tma, vlhkost dosahuje sta procent a teplota po celý rok zůstává na nějakých osmi stupních celsia. Na závěr nahlédneme do míst, která ještě v nedávné minulosti byla kryta i před zraky odborníků. Vstoupili jsme do Královské dědičné štoly Prokop ve Stříbře. Průvodci na povrchu i v podzemí se nám stali odborníci na slovo vzatí. Jedním je stříbrský rodnák Karel Neuberger, horník, ve své době štajgr a geologický průzkumník. Druhým průvodcem je Josef Liška. Pamětník aktivní těžby ve štole Prokop a aktivní účastník ukončení prací ve štole v roce 1975.

Před deseti lety se ve Stříbře dala dohromady parta speleologů a montanistů. Těch, jejichž záliba se točí kolem jeskyní a důlních děl. Vznikla postupně skupina nadšenců, kteří si usmysleli vybudovat ve Stříbře skanzen a zrekonstruovat štola na pravém břehu Mže. „Jde o nejstarší rudný revír Českého království. O tom se moc neví, nepíše se o tom, ale historie toto potvrzuje,“ říká na úvod Karel Neuberger a poukazuje na to, že původní těžba probíhala na jiném místě, než právě jsme. Totiž přímo pod dnešním městem.

Ve dvanáctém století se v podpovrchových partiích těžilo stříbro. Bylo ho velice malé množství a brzy se vytěžilo a začalo se dobývat olovo. Těžily se žíly, kterých bylo na Stříbrsku asi padesát hlavních a mnoho dalších odžilků. Silné byly od několika centimetrů až po několik metrů délky až tři kilometry dlouhé. Takovým místem byla i štola Prokop.

Razit začali před pěti sty lety

Stojím před vchodem do zmíněné štoly podobně, jako stáli horníci přesně před pěti sty lety, kdy roku 1513 štola zarážili. Poprvé zatnuli své nástroje do zdejší tvrdé skály. Spolu s průvodcem se chystáme vejít dovnitř do míst, kam po dlouhá staletí vcházeli baňaři, aby si v potu, vlhkosti a tísňném prostoru vydělávali na živobytí. Oproti nim máme ale nezměrnou výhodu. Místo kahanů nám na cestu svítí elektrina, a i když nic neohodlámě kutat, hlavy nám chrání moderní přilby.

Naprosto odlišné je naše oblečení. „Horník měl na nohou nějaké škrpály, na sobě pak kalhoty a halenu. Hlavu si chránil kloboukem. Kolem

pasu měl flek,“ vypráví Neuberger a rozsvěcí lampy. Flek byla jakási kožená zástěra, která sloužila k několika věcem. „Při sjíždění na dobývku po kládě mu chránila zadní část těla. Zástěru posunul dopředu, a pak v ní odnášel horninu, hlušinu, rudu a cokoli, co bylo třeba odnést.“ Venku jsou tři stupně pod nulou a my vstupujeme dovnitř štoly, kde teplota nekolísa už pět století. Je tam kolem osmi stupňů nad nulou. Rozdíl vytváří pocit příjemného tepla.

Za den prorazili centimetr

Za jeden den postoupili horníci o jeden centimetr dovnitř skály. Těch sedm centimetrů za týden se mi zdá jako nemožných. Není to strašně málo? „Není. Musíme si uvědomit, že jedinými nástroji v lámání skály jim byly mlátce a želízko,“ popisuje průvodce. Dalším překvapením je mi po několika desítkách metrů velikost štoly, její výška. Horníci zde museli chodit shrbeni. Opět se ale mýlím. „Nemuseli. Ještě před sto lety byli lidé menší postavy, hubenější. Můžeme to vyzorovat podle dochovaných historických přileb. Jsou jako dětské a nemáte šanci si takovou přilbu dát na hlavu.“

Postupujeme štolou a fantazie začíná pracovat. Nevnímám novodobé vymoženosti světla a podlážek. Jdeme za mohutným zvukem vody. „Jde o přetok důlních vod z celého revíru na žíle Bohatě pozhánání. Vody je dnes málo, jinak stříká až na druhou stranu,“ popisuje Neuberger a mě se honí hlavou představa, jak by to asi dopadlo, kdyby se odtok někde ucpal.

Boj s vodou

Voda se do štol stahovala vždy a horníci se s tím museli denně vypořádat. My dnes procházíme suchou nohou. Nikoli ti, kteří zde chodili před staletími. Postupovali po takzvané počvě. V podzemí se ne-

chodí totiž po podlaze ale po počvě. Vedle ve stružce tekla voda, a když jí bylo hodně, horníci se v ní brodili. Bez holínek s kahanem v ruce až třeba na místo odkud po jednoduchém žebříku vyšplhali na poval. To jsou dvě, mezi skály vzepřené, kulatiny a na nich další dřevo. Místo odkud už docházelo k dobývání žíly. Koukám nahoru na takový poval. Nad hlavou mám asi necelý metr široký a několik metrů dlouhý dobývací prostor sahající do výšky dvaceti metrů. „Zde v těchto místech se těžilo olovo.“ Ve dvanáctém století dvacet metrů nahoru a pak padesát metrů dolů. Do roku 1796 byly vytěženy všechny prostory nad hladinou podzemní vody. Až po roce 1820 se začalo dobývat níže,“ ukazuje průvodce všude kolem a doplňuje, že pod námi je nějakých 220 metrů vydobytých prostor.

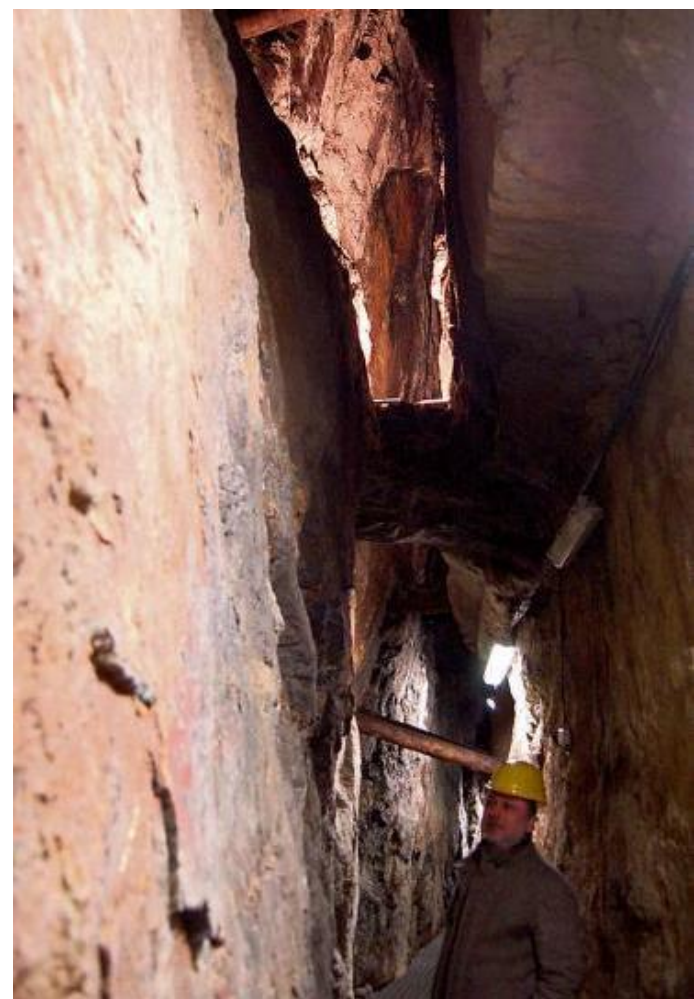
O kousek dál se setkáváme s dalším prvkem charakteristickým pro štoly. Tím je zakládky. Vidím podzemní zeď z kamenů postavenou v době vlády Rudolfa II. Zeď je poskládána na sucho bez malty a dodnes pevně podpírá strop a upevňuje bok štoly. Od prů-

vodce se dozvídám, že toto dělali nejzkušenější a nejzručnější dělníci.

Po tři sta metrech od vchodu je hluboká jáma, a zase se setkáváme s vodou. Čistou, průzračnou. Cestou už jsme téměř neznatelně minuly tři podobné. Právě tudy horníci dopravovali materiál i sebe. Dnes je to vlastně obrovská vodní nádrž. Právě tahle jáma se odstrojovala v roce 1966 a horníci měli co dělat, jak rychle voda stoupala. Karel Neuberger vypráví o historii štoly dlouhé tři kilometry. My se ale obracíme a vstupujeme do jiné chodby.

Objev nové dobývky

Štola, kterou postupujeme zpět, vznikala účelově. Byla v ní umístěna mihadla. Zařízení v podobě táhel, která přenášela pohybovou energii z vodního kola na písty vodních čerpadel. Štolu razili horníci proti sobě. Setkali se v místě, kde právě stojíme. Psal se rok 1820. I my se zde setkáváme a to s druhým naším průvodcem. I jeho slova mě ubezpečují, že práce ve štole byla nejen těžká, ale hlavně velice pomalá. „Za rok horníci vyra-

NOVÉ PROSTORY odkrývají pracovníci Hornického spolku ve Stříbře. Posledním objevem je nalezení dobývky šikmo pod mihadlovou štolou. Pohled do zatopeného prostoru zobrazuje horní snímek vlevo. Aby mohli horníci vyndat staré žebříky a další věci z této dobývky, je nutné prostor osvětit. Josef Liška spouští do vody speciální lampu (snímek vlevo dole). Současný stav štoly Prokop s vertikálním odtěžením žil do výše až dvaceti metrů ukazuje Karel Neuberger. Tato část je přístupná veřejnosti (snímek nahoře). 3xfoto:Deník/Antonín Hříbal

zili třicet metrů této mihadlové štoly. Jeden dělník za jeden den stačil udělat jeden vrt,“ říká Josef Liška. Všude kolem nás jsou patrné zbytky děr, do kterých se plnil střílný prach k lámání skály.

To hlavní ale má teprve ještě přijít. Druhý z mých průvodců štolou se totiž s dalšími kolegy právě dnes podílí na odhalování míst v podzemí. Tam prorazili větší díru a zjistili, že dole je ukrytý zatopený prostor, stará dobývka. Dnes je zde asi dvoumetrová díra spojující chodbu a jámu s podzemní vodou. Dělníci v poslední době do jámy upevňují žebřík a ze spodu postupně vytahují různé věci.

Mrazení v zádech

Josef Liška bere do ruky podvodní lampu a na lanku ji spouští do hlubiny. Sotva se žárovka ponoří pod hladinu, průzračná voda se prozáří a objevují se staré klády vzepřené o stěny, žebřík udělaný z kulatiny a na dně spousta

odlámaných kamenů. Sestupují po žebříku několik metrů dolů těsně nad vodu. Jímá mě děs, kdybych pádem přišel o diktafon, mobil nebo foťák. Cvakám několik snímků zelenkavé vody a opět myslím na ty chlapy, co zde těžili nerostné bohatství. Pro návštěvníka jde o zajímavá místa, ale oni to měli jako denní chléb a nutno podotknout, jako těžce vydělaný chléb.

Stoupám nahoru z díry a dále ven ze štoly. Začíná být cítit mrazivý chlad. Mrazí mě také v zádech, při promýšlení na ty osudy horníků, kteří takto ven už nikdy nevyšli. V každé dobývací štole totiž za dobu její existence docházelo k neštěstí. O tom ale zase někdy příště.

Abychom zakončili reportáž pozitivně. Až Josef Liška spolu s přáteli vyndá předměty ukryté v nově objevené dobývce, budou vystaveny a návštěvníkům se otevře přes bezpečné zábradlí nový výhled do míst, kam ještě před rokem a půl nikdo nemohl ani nahlédnout.

Fotogalerii najdete na: www.tachovsky.denik.cz

